

LBRIS

We know
books

Andrei-Viorel Iugan

Procedură penală

Partea generală

Editura C.H. Beck
București 2023

Cuprins

Abrevieri.....	XI
Considerații introductive.....	XIII
Capitolul I. Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale	1
Secțiunea 1. Considerații generale	1
Secțiunea a 2-a. Principiul legalității.....	2
Secțiunea a 3-a. Separarea funcțiilor judiciare.....	4
Secțiunea a 4-a. Prezumția de nevinovăție.....	8
Secțiunea a 5-a. Principiul aflării adevărului	14
Secțiunea a 6-a. Principiul <i>ne bis in idem</i>	15
Secțiunea a 7-a. Obligatorivitatea punerii în mișcare și exercitării acțiunii penale	32
Secțiunea a 8-a. Dreptul la un proces echitabil și termenul rezonabil.....	37
Secțiunea a 9-a. Dreptul la libertate și siguranță.....	44
Secțiunea a 10-a. Dreptul la apărare	47
Secțiunea a 11-a. Respectarea demnității umane și a vieții private.....	50
Secțiunea a 12-a. Limba oficială și dreptul la interpret.....	55
Secțiunea a 13-a. Aplicarea legii procesuale	61
§1. Aplicarea legii procesuale în spațiu.....	61
§2. Aplicarea legii procesuale în timp.....	64
Capitolul II. Participanții în procesul penal.....	68
Secțiunea 1. Considerații generale	68
Secțiunea a 2-a. Organele judiciare	69
§1. Organele de cercetare penală.....	69
§2. Ministerul Public	72
§3. Judecătorul de drepturi și libertăți	77
§4. Judecătorul de cameră preliminară	79
§5. Instanțele judecătorești	80
Secțiunea a 3-a. Subiecții procesuali principali	82
§1. Suspectul	83
§2. Persoana vătămată.....	88
Secțiunea a 4-a. Părțile.....	91
Secțiunea a 5-a. Succesorii	92
Secțiunea a 6-a. Reprezentanții	93
Secțiunea a 7-a. Substituiții procesuali	95
Secțiunea a 8-a. Avocatul	96
§1. Considerații generale	96

§2. Calitatea de avocat în procesul penal	97
§3. Asistența juridică	101
§4. Asistența juridică obligatorie.....	102
§5. Avocatul din oficiu	108
§6. Drepturile și obligațiile avocatului	114
§7. Consultarea dosarului	120
Secțiunea a 9-a. Alți subiecți procesuali.....	124
Capitolul III. Acțiunea penală	125
Secțiunea 1. Acțiunea în justiție	125
Secțiunea a 2-a. Acțiunea penală. Noțiune. Obiect.....	127
Secțiunea a 3-a. Subiecții acțiunii penale.....	128
Secțiunea a 4-a. Trăsăturile acțiunii penale	141
Secțiunea a 5-a. Punerea în mișcare a acțiunii penale	143
Secțiunea a 6-a. Exercițarea acțiunii penale	147
Secțiunea a 7-a. Stingerea acțiunii penale.....	148
Secțiunea a 8-a. Continuarea procesului penal	167
Capitolul IV. Acțiunea civilă	173
Secțiunea 1. Noțiunea de acțiune civilă în procesul penal și trăsăturile acesteia	173
Secțiunea a 2-a. Condițiile exercitării acțiunii civile în procesul penal	175
Secțiunea a 3-a. Obiectul acțiunii civile	184
Secțiunea a 4-a. Subiecții acțiunii civile	191
§1. Partea civilă – subiect activ al acțiunii civile. Ministerul Public	192
§2. Subiecții pasivi ai acțiunii civile.....	203
Secțiunea a 5-a. Exercițarea acțiunii civile în procesul penal	212
§1. Dreptul de opțiune în exercițarea acțiunii civile	212
§2. Exercițarea acțiunii civile în procesul penal.....	214
§3. Exercițarea acțiunii civile la instanța civilă.....	216
§4. Raportul dintre acțiunea penală și acțiunea civilă	216
Secțiunea a 6-a. Soluțiile pronunțate de instanța penală în rezolvarea acțiunii civile	220
Capitolul V. Competența în procesul penal	226
Secțiunea 1. Noțiunea și formele competenței.....	226
§1. Competența funcțională	226
§2. Competența materială	227
§3. Competența personală	229
§4. Competența teritorială	232
§5. Competența specială.....	238
§6. Competența extraordinară.....	239
Secțiunea a 2-a. Competența organelor de urmărire penală	239
§1. Competența organelor de cercetare penală	239
§2. Competența procurorului	240
§3. Dispoziții privind competența organelor de urmărire penală	242

Secțiunea a 3-a. Competența instanțelor de judecată	244
§1. Competența judecătoriei	244
§2. Competența tribunalului	245
§3. Competența curții de apel	247
§4. Competența tribunalului militar	248
§5. Competența Curții Militare de Apel	249
§6. Competența Înaltei Curți de Casație și Justiție	249
Secțiunea a 4-a. Prorogarea de competență	251
§1. Reunirea cauzelor	252
§2. Disjungerea	256
§3. Chestiunile prealabile	257
§4. Schimbarea încadrării juridice și schimbarea calificării faptei	260
Secțiunea a 5-a. Declinarea de competență, conflictul de competență și excepțiile de necompetență	261
§1. Declinarea de competență	261
§2. Conflictul de competență	263
§3. Excepțiile de necompetență	266
Secțiunea a 6-a. Incompatibilitatea și remediile ei	268
§1. Incompatibilitatea	268
§2. Abținerea	286
§3. Recuzarea	286
§4. Procedura de soluționare a abținerii sau recuzării	289
Secțiunea a 7-a. Strămutarea	294
Secțiunea a 8-a. Desemnarea altei instanțe pentru judecarea cauzei	299

Capitolul VI. Probațiunea în procesul penal .....

Secțiunea 1. Probele în procesul penal	301
§1. Noțiunea și importanța probelor	301
§2. Clasificarea probelor	302
§3. Obiectul probațiunii	304
§4. Cerințele probelor	308
§5. Sarcina probațiunii	310
§6. Administrarea probelor	311
§7. Principiul loialității administrării probelor	313
§8. Excluderea probelor	326
§9. Aprecierea probelor	338
Secțiunea a 2-a. Mijloacele de probă în procesul penal	357
§1. Noțiunea și importanța mijloacelor de probă	357
§2. Declarațiile subiecților procesuali principali, ale părților și ale martorilor	358
§3. Identificarea persoanelor și a obiectelor	399
§4. Metode speciale de cercetare și supraveghere	400
§5. Conservarea datelor informatice	451
§6. Percheziția	453
§7. Ridicarea de obiecte și înscrisuri	478
§8. Cercetarea la fața locului	483

§9. Reconstituirea	484
§10. Constatarea și expertiza.....	486
§11. Înscrierile și mijloacele materiale de probă.....	510
§12. Fotografierea și luarea amprentelor suspectului, inculpatului sau ale altor persoane	512
§13. Alte instituții legate de administrarea probelor în procesul penal	514
Capitolul VII. Măsurile procesuale.....	519
Secțiunea 1. Noțiunea, caracterizarea și clasificarea măsurilor procesuale	519
Secțiunea a 2-a. Măsurile preventive. Aspecte introductive.....	520
§1. Considerații generale	520
§2. Condiții generale pentru luarea măsurilor preventive.....	520
Secțiunea a 3-a. Reținerea	523
§1. Condiții pentru dispunerea reținerii.....	524
§2. Procedura dispunerii reținerii. Căi de atac	525
§3. Revocarea, înlocuirea și încetarea de drept a reținerii.....	528
Secțiunea a 4-a. Controlul judiciar	528
§1. Considerații generale	528
§2. Condiții pentru dispunerea controlului judiciar.....	529
§3. Luarea controlului judiciar în cursul urmăririi penale	530
§4. Luarea controlului judiciar în cursul procedurii de cameră preliminară și în faza de judecată.....	532
§5. Conținutul controlului judiciar. Punerea în executare a măsurii.....	535
§6. Prolungirea controlului judiciar	541
§7. Verificarea legalității și temeiniciei controlului judiciar în procedura de cameră preliminară.....	542
§8. Verificarea legalității și temeiniciei controlul judiciar în faza de judecată	546
§9. Durata controlului judiciar	547
§10. Încetarea de drept a controlului judiciar	549
§11. Revocarea controlului judiciar	550
§12. Înlocuirea controlului judiciar	552
Secțiunea a 5-a. Controlul judiciar pe cauțiune.....	556
§1. Considerații generale	556
§2. Procedura luării controlului judiciar pe cauțiune în cursul urmăririi penale.....	557
§3. Contestarea ordonanței prin care a fost luat controlul judiciar pe cauțiune la judecătorul de drepturi și libertăți.....	558
§4. Alte prevederi privind controlul judiciar pe cauțiune	560
§5. Cauțiunea. Noțiune. Restituirea și confiscarea cauțiunii	560
Secțiunea a 6-a. Arestul la domiciliu	562
§1. Considerații generale	562
§2. Condiții pentru dispunerea arestului la domiciliu	563
§3. Luarea măsurii arestului la domiciliu în cursul urmăririi penale.....	565
§4. Luarea arestului la domiciliu în cursul procedurii de cameră preliminară și în faza de judecată	568

§5. Obiectul arestului la domiciliu. Punerea în executare a măsurii	570
§6. Prolungirea arestului la domiciliu	577
§7. Verificarea legalității și temeiniciei arestului la domiciliu în procedura de cameră preliminară	579
§8. Verificarea legalității și temeiniciei arestului la domiciliu în faza de judecată	581
§9. Durata arestului la domiciliu	582
§10. Încetarea de drept a arestului la domiciliu	583
§11. Revocarea arestului la domiciliu	584
§12. Înlocuirea arestului la domiciliu	584
Secțiunea a 7-a. Arestarea preventivă	586
§1. Considerații generale	586
§2. Condiții pentru dispunerea arestării preventive	587
§3. Luarea măsurii arestării preventive în cursul urmăririi penale	596
§4. Punerea în executare a măsurii arestării preventive în cursul urmăririi penale	611
§5. Luarea arestării preventive în cursul procedurii de cameră preliminară și în faza de judecată	615
§6. Prolungirea arestării preventive	619
§7. Verificarea legalității și temeiniciei arestării preventive în procedura de cameră preliminară	628
§8. Verificarea legalității și temeiniciei arestării preventive în faza de judecată	632
§9. Durata arestării preventive	637
§10. Încetarea de drept a arestării preventive	639
§11. Revocarea arestării preventive	642
§12. Înlocuirea arestării preventive	645
§13. Tratatamentul medical sub pază permanentă	649
§14. Dispoziții speciale privind măsurile preventive aplicabile minorilor	649
Secțiunea a 8-a. Măsurile de ocrotire	651
Secțiunea a 9-a. Măsurile asigurătorii	653
§1. Considerații preliminare	653
§2. Condiții pentru luarea măsurilor asigurătorii	653
§3. Obiectul măsurilor asigurătorii	654
§4. Luarea măsurilor asigurătorii	660
§5. Menținerea și ridicarea măsurilor asigurătorii	666
§6. Punerea în executare a măsurilor asigurătorii	672
§7. Sechestrul penal propriu-zis	673
§8. Notarea ipotecară	675
§9. Poprirea	675
§10. Restituirea lucrurilor	677
§11. Restabilirea situației anterioare	679
Capitolul VIII. Acte procesuale și procedurale comune	683
Secțiunea 1. Noțiunea și clasificarea actelor procesuale și a actelor procedurale	683
Secțiunea a 2-a. Citarea. Comunicarea actelor procedurale. Mandatul de aducere	685
§1. Citarea	685
§2. Comunicarea altor acte procedurale	703
§3. Mandatul de aducere	705

Secțiunea a 3-a. Modificarea actelor procedurale. Îndreptarea erorilor materiale.	
Înlăturarea unor omisiuni vădite.....	709
§1. Modificări în acte procedurale	709
§2. Îndreptarea erorilor materiale	709
§3. Înlăturarea unor omisiuni vădite	712
Secțiunea a 4-a. Termenele.....	713
§1. Noțiunea, importanța și clasificarea termenelor	713
§2. Modul de calcul al termenelor	715
§3. Acte considerate ca făcute în termen.....	721
Secțiunea a 5-a. Sancțiunile procedurale penale.....	723
§1. Inexistența.....	723
§2. Decăderea.....	723
§3. Inadmisibilitatea.....	724
§4. Excluderea probelor	726
§5. Nulitatea	726
Secțiunea a 6-a. Cheltuielile judiciare	744
Secțiunea a 7-a. Amenda judiciară	753
Bibliografie	759

Capitolul I

Principiile și limitele aplicării legii procesuale penale

Secțiunea 1. Considerații generale

1. Noțiune. Principiile procesului penal au fost definite ca fiind idei diriguitoare și fundamentale potrivit cărora este organizat sistemul procesual și se desfășoară întreaga activitate procesual penală, în acestea fiind cuprinse normele fundamentale pe care este clădită întreaga construcție a procesului penal¹. Aceste principii fixează cadrul politico-juridic în conformitate cu care trebuie să aibă loc reacția societății față de cei care încalcă legea penală².

După cum în mod corect s-a arătat în doctrină, **următoarele caracteristici îi conferă unei norme de drept procesul penal valoarea de principiu fundamental:**

a) aplicabilitate generală, în sensul că regula conținută este virtual aplicabilă oricărei activități desfășurate în cadrul procesului penal, indiferent de faza sau etapa în care are loc;

b) aplicabilitate directă, în sensul că regula generică nu are nevoie de norme suplimentare prin care să fie transpusă pe plan particular;

c) aplicabilitate prioritară, în sensul că regula de bază determină anumite coordonate preferențiale în aplicarea și interpretarea celorlalte norme³.

După cum vom vedea, aplicabilitatea generală a multora dintre aceste principii fundamentale este limitată la faza de urmărire penală, la procedura de cameră preliminară și la faza de judecată. Nu putem vorbi de obligativitatea exercitării acțiunii penale sau de prezumția de nevinovăție după rămânerea definitivă a hotărârii penale. De asemenea, dreptul la un proces echitabil nu este garantat în toate valențele sale cu privire la toate procedurile din faza de executare a pedepselor. Prin urmare, unele dintre aceste principii nu vizează și ultima fază a procesului penal, punerea în executare a procesului penal.

Multe dintre aceste principii nu sunt principii absolute, putând suferi limitări (de exemplu, limitarea principiului aflării adevărului ca urmare a excluderii unei probe obținute nelegal sau limitarea dreptului la libertate prin arestarea preventivă a inculpatului). Vor avea caracter absolut interzicerea torturii, a tratamentelor inumane și degradante sau întocmirea tuturor actelor procedurale în limba română.

Există și principii aplicabile doar anumitei faze procesuale. De exemplu, urmărirea penală se caracterizează prin lipsă de contradictorialitate, caracter preponderent scris, subordonare ierarhică în efectuarea actelor de urmărire penală și lipsă de publicitate. În schimb, specifice judecății sunt principiul contradictorialității, principiul nemijlocirii, principiul publicității, egalitatea de arme și oralitatea.

---

¹ N. Volonciu, op. cit., p. 74.

² I. Neagu, M. Damaschin, op. cit., p. 86.

³ A. Zărafiu, Procedură Penală. Partea Generală. Partea Specială, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 12-13.

Sunt și principii care vizează doar o anumită instituție sau materie. Principiul liberei aprecieri a probelor este regula de bază în materia probațiunii, iar căile de atac sunt guvernate, printre altele, de principiul *non reformatio in pejus*.

Secțiunea a 2-a. Principiul legalității

2. Aplicabilitatea și importanța principiului legalității. Principiul legalității este reglementat în art. 2 C.proc.pen., fiind stipulat că procesul penal se desfășoară potrivit dispozițiilor prevăzute de lege. *Desfășurarea potrivit prevederilor legale vizează fiecare fază a procesului penal* (fiind imperativă respectarea dispozițiilor legale atât în faza de urmărire penală, cât și în procedura de cameră preliminară, în faza de judecată sau de punere în executare a hotărârilor judecătorești) cât și orice procedură judiciară penală. Astfel, principiul legalității impune respectarea prevederilor legale și înafara procesului penal (de exemplu, cu ocazia soluționării unei cereri de reabilitare, a unei cereri de liberare condiționată).

Referitor la importanța principiului legalității, achiesăm în totalitate la susținerea exprimată în doctrină, potrivit căreia acesta poate fi considerat chintesența principiilor fundamentale ale procesului penal, principiul cadru din care decurg toate celelalte. Nu întâmplător **principiul legalității este considerat cel mai important principiu fundamental al procesului penal întrucât legea este nu doar premisa, ci și condiția procedurii**¹.

Dispozițiile art. 2 C.proc.pen. reprezintă o aplicare concretă în domeniul dreptului procesual penal a dispozițiilor art. 1 alin. (5) din Constituție² unde se arată că în România, respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie. În ceea ce privește activitatea judiciară, art. 2 alin. (1) din Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară³ stipulează că justiția se înfăptuiește de către judecători în numele legii, este unică, imparțială și egală pentru toți.

Cu privire la corelarea dintre legalitatea în dreptul procesual penal și legalitatea în dreptul penal, în doctrină s-a arătat că, primul, nefiind altceva decât dreptul substanțial în acțiune, principiile din dreptul penal au rezonanțe specifice în procedura penală. Astfel, principiilor „*nullum crimen sine lege*” și „*nulla poena sine lege*” care semnifică legalitatea incriminării și legalitatea pedepselor în dreptul penal, le corespunde în procedura penală „*nulla iustitia sine lege*”, adică nu există justiție în afara legii⁴.

3. Garanții instituite pentru respectarea principiului legalității. Simpla enunțare la nivel legislativ a principiului legalității nu este suficientă pentru asigurarea respectării acestuia. De aceea, în orice sistem de drept sunt create o serie de garanții care să asigure aplicabilitatea sa practică.

În primul rând, legiuitorul a instituit o serie de sancțiuni care urmează a fi aplicate atunci când este încălcat principiul legalității. În funcție de gravitatea încălcării, **sancțiunile pot fi procedurale, administrative, civile și penale**.

¹ A. Zărafiu, op. cit., p. 13.

² M.Of. nr. 767 din 31 octombrie 2003.

³ M.Of. nr. 1104 din 16 noiembrie 2022.

⁴ I. Neagu, M. Damaschin, op. cit., p. 90.

În categoria **sanctiunilor procedurale** amintim nulitățile, excluderea, inadmisibilitatea, decăderea și amenda judiciară. În sistemul de drept procesual din țara noastră nu orice încălcare a principiului legalității atrage consecințe procedurale. Astfel, art. 281 C.proc.pen. a stabilit o serie de situații în care nerespectarea legii atrage nulitatea absolută a actului procesual sau procedural efectuat. Orice altă încălcare a dispozițiilor legale va conduce la nulitatea actului doar în condițiile art. 282 C.proc.pen., respectiv dacă se face dovada că s-a produs o vătămare care nu poate fi înlăturată altfel decât prin anularea actului. Nulitatea actului prin care s-a dispus sau autorizat administrarea unei probe ori prin care aceasta a fost administrată determină excluderea probei, conform art. 102 alin. (3) C.proc.pen. Excluderea va interveni și în cazul probelor obținute prin tortură.

Încercarea de a exercita un drept pe care legea nu îl prevede sau a unui drept epuizat atrage inadmisibilitatea. Decăderea va interveni ori de câte ori un drept nu a fost exercitat în termenul imperativ prevăzut de lege. Atunci când anumite organe ori persoane fizice sau juridice își încalcă obligațiile stabilite în sarcina lor, organul judiciar va putea aplica o amendă judiciară în cazurile de la art. 283 C.proc.pen. Încălcarea principiului legalității poate atrage și **răspunderea disciplinară** a celor vinovați. De exemplu, în Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor¹, la art. 271 sunt prevăzute abaterile disciplinare care pot fi comise de către magistrați. Răspunderea disciplinară poate interveni însă și în cazul altor participanți (organe de cercetare penală, grefier, expert etc.). În cazul în care încălcarea principiului legalității a produs vreun prejudiciu unei persoane, poate fi angajată și **răspunderea civilă**. Art. 52 alin. (3) din Constituție prevede că statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență. Dacă încălcarea dispozițiilor legală realizează elementele constitutive ale unei infracțiuni va fi angajată **răspunderea penală** a persoanei culpabile. În acest sens, facem trimitere la infracțiunile incriminate în Titlul IV al Părții speciale a Codului penal unde sunt incriminate Infracțiunile contra înfăptuirii justiției (de exemplu, tortura, cercetarea abuzivă, represiunea nedreaptă, compromiterea intereselor justiției etc.) și în Titlul V al Părții speciale unde sunt incriminate Infracțiunile de corupție și de serviciu (de exemplu, abuzul în serviciu, neglijența în serviciu, furt calificat etc.).

O altă importantă garanție pentru protejarea principiului legalității constă în **instituirea unui sistem adecvat de control**. Astfel, activitatea organelor de cercetare penală este controlată de procuror. Acest control se realizează din oficiu sau la plângerea oricărei persoane interesate. În ceea ce privește legalitatea actelor de urmărire penală, art. 339 alin. (1) C.proc.pen. prevede că plângerea împotriva măsurilor luate sau a actelor efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta se rezolvă, după caz, de prim-procurorul parchetului, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel, de procurorul-șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Totodată, legalitatea actelor de urmărire penală este verificată în anumite cazuri de judecătorului de drepturi și libertăți (de exemplu, atunci când soluționează contestația împotriva ordonanței prin care s-au instituit măsuri asigurătorii sau atunci când soluționează plângerea împotriva ordonanței prin care s-a luat măsura controlului judiciar).

---

¹ M.Of. nr. 1102 din 16 noiembrie 2022.

Ulterior finalizării urmăririi penale, respectarea principiului legalității de către organele de urmărire penală va fi verificată de către judecătorul de cameră preliminară, fie în cadrul procedurii de cameră preliminară (în ipoteza trimerii în judecată), fie cu ocazia soluționării plângerii împotriva soluției de clasare sau a cererii de confirmare a soluției de renunțare la urmărirea penală.

În ceea ce privește respectarea principiului legalității de către instanțele judecătorești (*lato sensu*), acest lucru este garantat prin instituirea unui sistem de căi de atac care să permită, la cerere, verificarea conformității cu legea a hotărârilor judecătorești. Încheierile judecătorului de drepturi și libertăți și ale judecătorului de cameră preliminară pot fi atacate cu contestație în cazurile prevăzute de lege. Legalitatea încheierilor definitive ale judecătorului de drepturi și libertăți prin care s-au încuviințat procedee probatorii poate fi verificată, la cerere, în procedura de cameră preliminară.

În faza de judecată, legalitatea încheierilor pronunțate de prima instanță (cu excepția celor definitive) poate fi verificată de instanța de control judiciar, fie în urma soluționării contestației (în cazurile prevăzute de lege) sau în urma soluționării apelului (odată cu fondul). Legalitatea hotărârii primei instanțe va fi verificată de instanța de apel. În anumite situații, pe parcursul soluționării procesului penal este reglementată și posibilitatea verificării legalității încheierilor instanței de apel (de exemplu, încheierea prin care instanța de apel ia măsuri asigurătorii).

În cazurile expres prevăzute de lege, raportat la anumite încălcări punctuale ale principiului legalității, legiuitorul permite exercitarea căilor extraordinare de atac.

4. Limitele principiului legalității. Principiul legalității **nu este un principiu absolut**. După cum am arătat, nu se pune problema de vreo sancțiune în cazul unei încălcări minore care nu a produs vreo vătămare. De asemenea, încălcarea principiului legalității nu mai poate produce vreun efect dacă a fost depășit momentul în care putea fi invocată nerespectarea dispoziției legale (de exemplu, partea este decăzută din dreptul de a invoca nulitatea relativă dacă este invocată în fața instanței de apel un caz de nulitate absolută din cursul urmăririi penale). O altă limitare a principiului legalității este determinată de principiul *non reformation in pejus*. Astfel, chiar dacă se constată că hotărârea primei instanțe încalcă principiul legalității, instanța de apel nu va putea îndrepta această situație dacă acest lucru ar însemna să agraveze situația părții care a exercitat calea de atac.

Secțiunea a 3-a. Separarea funcțiilor judiciare

5. Separarea funcțiilor judiciare. Semnificație și importanță. Principiul separării funcțiilor judiciare presupune că o persoană care a desfășurat anumite activități într-o anumită fază a procesului penal, nu mai poate desfășura nicio altă activitate corespunzătoare altei faze a procesului penal, tocmai pentru a nu exista nicio suspiciune privind lipsa de imparțialitate a acesteia.

În mod corect s-a arătat în doctrină că, separația funcțiilor judiciare în procesul penal este fundamentată pe două argumente puternice. Primul este unul pur tehnic și se referă la specializarea funcțiilor, fiind astfel garantată calitatea superioară a actelor procedurale. Al doilea argument, care este cel mai puternic, este de natură politică, întrucât prin separarea funcțiilor judiciare sunt protejate mai bine libertățile individuale, deoarece va exista un control succesiv

realizat de către magistrați cu privire la actele procedurale întocmite de alți magistrați și astfel, excesele unora vor fi compensate de prudența altora. Din această perspectivă, separarea funcțiilor judiciare este pentru procedura penală ceea ce reprezintă separarea puterilor în stat pentru dreptul public¹.

În procesul penal se exercită următoarele funcții judiciare:

- funcția de urmărire penală;
- funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;
- funcția de verificare a legalității trimiterii ori netrimiterii în judecată;
- funcția de judecată.

6. Prezentarea funcțiilor judiciare

6.1. Funcția de urmărire penală

Această funcție este exercitată de procuror și organele de cercetare penală. Potrivit art. 285 C.proc.pen. în exercitarea funcției, organele de urmărire penală strâng probele necesare cu privire la existența infracțiunilor, la identificarea persoanelor care au săvârșit o infracțiune și la stabilirea răspunderii penale a acestora, pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

6.2. Funcția de dispoziție asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală

Funcția este exercitată ca regulă de către judecătorul de drepturi și libertăți. Astfel, potrivit art. 53 C.proc.pen., judecătorul de drepturi și libertăți este judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind: a) măsurile preventive; b) măsurile asigurătorii; c) măsurile de siguranță cu caracter provizoriu; d) actele procurorului, în cazurile expres prevăzute de lege; e) încuviințarea perchezițiilor, a folosirii metodelor și tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare ori a altor procedee probatorii potrivit legii; f) procedura audierii anticipate; g) alte situații expres prevăzute de lege.

În ipoteze de excepție, reglementate în lege, această funcție poate fi exercitată și de către alte organe judiciare. De exemplu, procurorul poate autoriza, pe o durată de maximum 48 de ore, interceptarea convorbirilor și comunicărilor, în condițiile legii [art. 141 alin. (1) C.proc.pen.] De asemenea, procurorul poate dispune măsura preventivă a controlului judiciar al inculpatului, în cursul urmăririi penale [art. 203 alin. (2) C.proc.pen.] sau poate lua măsuri asigurătorii [art. 249 alin. (1) C.proc.pen.].

Funcția poate fi exercitată în mod excepțional și de organele de cercetare penală. Astfel, organul de cercetare penală sau procurorul poate dispune reținerea suspectului sau inculpatului, pentru cel mult 24 de ore (art. 209 C.proc.pen.).

Subliniem că această funcție se exercită exclusiv în faza de urmărire penală. Buna desfășurare a procesului penal poate impune însă necesitatea luării unor măsuri prin care sunt îngădite drepturile și libertățile fundamentale și în restul fazelor procesului. De exemplu, măsurile preventive, măsurile de siguranță și măsurile asigurătorii pot fi dispuse și în procedura de cameră preliminară și în faza de judecată, percheziția domiciliară și percheziția informatică pot fi autorizate și în faza de judecată etc. În aceste situații, nu vorbim despre

¹ G. Theodoru, I.P Chiș, *Tratat de Drept Procesual Penal*, Ed. Hamangiu, București, 2020, p. 72.

exercitarea funcției pe care o analizăm, ci de activități care se subsumează funcției de verificare a legalității trimiterii în judecată, respectiv, funcției de judecată

6.3. Funcția de verificare a legalității trimiterii sau netrimiterii în judecată

Din punctul nostru de vedere, în acest caz vorbim de două funcții total diferite, funcția de verificare a legalității trimiterii în judecată, fiind diferită de funcția de verificare a legalității netrimiterii în judecată. Considerăm că singurul lucru comun care leagă cele două funcții este numele organului judiciar care le exercită: *judecătorul de cameră preliminară*. Principalul argument care justifică concluzia potrivit căreia ne aflăm în prezența a două funcții diferite este faptul că *judecătorul de cameră preliminară care verifică soluțiile de netrimitere în judecată nu va putea fi niciodată judecătorul de cameră preliminară care verifică legalitatea trimiterii în judecată*. În acest sens, în art. 3 alin. (3) C.proc.pen. se prevede că în desfășurarea aceluiași proces penal **exercitarea unei funcții judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcții judiciare, cu excepția celei prevăzute la alin. (1) lit. c), care este compatibilă cu funcția de judecată, mai puțin când se dispune începerea judecării potrivit art. 341 alin. (7) pct. 2 lit. c)**. De asemenea, conform art. 64 alin. (5) C.proc.pen., **judecătorul care a participat la soluționarea plângerii împotriva soluțiilor de neurmărire sau netrimitere în judecată nu poate participa, în aceeași cauză, la judecata în fond sau în căile de atac**.

Ceea ce se desprinde din aceste două prevederi legale este că *judecătorul care verifică legalitatea trimiterii în judecată va fi, ca regulă, întotdeauna judecătorul care exercită funcția de judecată, iar judecătorul care verifică soluția de clasare nu va putea fi niciodată judecătorul care exercită funcția de judecată*. Prin urmare, *niciodată aceeași persoană nu va putea verifica în aceeași cauză și soluția de trimitere în judecată și soluția de netrimitere în judecată*.

Judecătorul de cameră preliminară care verifică soluțiile de netrimitere în judecată analizează atât legalitatea cât și temeinicia acestora. În cazul clasării, verificarea se face doar la cerere, cu ocazia soluționării plângerii împotriva soluției de clasare în condițiile art. 341 C.proc.pen. Apreciem că tot în cadrul acestei funcții se încadrează și activitatea de confirmare a soluției de renunțare la urmărire penală cât și aceea de confirmare a redeschiderii urmăririi penale. Astfel, judecătorul de cameră preliminară verifică legalitatea și temeinicia soluțiilor de renunțare la urmărire penală potrivit art. 318 C.proc.pen. la solicitarea procurorului. O modalitate atipică de verificare a soluției de clasare de către judecătorul de cameră preliminară o reprezintă ipoteza cererii de confirmare a redeschiderii urmăririi penale, potrivit art. 335 C.proc.pen. Redeschiderea urmăririi penale va fi supusă confirmării judecătorului de cameră preliminară și în ipoteza revocării renunțării la urmărirea penală deoarece suspectul sau inculpatul nu și-a îndeplinit obligațiile sau nu a achitat despăgubirile civile.

În acord cu opinia exprimată în doctrină, apreciem că deși art. 64 C.proc.pen. vorbește doar de judecătorul care a participat la soluționarea plângerii împotriva soluției de clasare, și judecătorul care soluționează cererea de confirmare a renunțării la urmărirea penală va fi incompatibil să judece cauza (și implicit să verifice legalitatea trimiterii în judecată)¹. Tot în cadrul acestei funcții încadrăm situația judecătorului de cameră preliminară care se pronunță asupra confirmării măsurilor de siguranță, conform art. 246 alin. (13) C.proc.pen. și art. 248 alin. (12) C.proc.pen., precum și judecătorul de cameră preliminară care soluționează propunerea de desființare a unui înscris potrivit art. 549¹ C.proc.pen.

¹ M. Udroui, în M. Udroui (coordonator), Codul de Procedură Penală. Comentariu pe articole, Ed. C.H. Beck, București, 2020, p. 22.